

Έρευνα για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα

OXI ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ Κατερίνα

Ζάννειο Πειραματικό Λύκειο Πειραιά

Τεχνολογία

Όνομα καθηγητή: Γιάννης Τζωρτζάκης

Έτος: 2008-2009

3.Χρονοδιάγραμμα

		ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ						
		Χρόνος σε εβδομάδες						
		1η	2η	3η	4η	5η	6η	7η
επιλογή θέματος		■						
εισαγωγή			■	■				
πληροφορίες					■	■		
ερωτηματολόγια							■	
κατασκευή								■
τελειοποίηση								■

4.Περιεχόμενα

- 1.Εξώφυλλο-στοιχεία μαθητή.....σελ.1
- 2.Συμβόλαιο μάθησης
- 3.Χρονοδιάγραμμα εργασιών.....σελ.2
- 4.Περιεχόμενα.....σελ.3
- 5.Περίληψη εργασίας.....σελ.4
- 6.Εισαγωγή.....σελ.5-6
- 7.Αποτελέσματα ερωτηματολογίου σελ.7
  - Παρουσίαση αποτελεσμάτων σε διαγράμματα..σελ.8-9
  - Φωτογραφίες κατά τη διάρκεια της εργασίας....σελ.10
  - Ενημερωτικό φυλλάδιο.....σελ.11-12
- 8.Θεωρητικό μέρος (ιστορική αναδρομή-γενικά στοιχεία)σελ.13-20
- 8.Συμπεράσματα ερωτηματολογίου...σελ.21-22
- 9.Συμπληρωματική έρευνα.....σελ.23
- 10.Αυτοαξιολόγηση.....σελ.24
- 11.Βιβλιογραφία.....σελ.25

5.Περίληψη

Η εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη του καθηγητή τεχνολογίας Γιάννη Τζωρτζάκη στα πλαίσια του μαθήματός του στην Α΄ τάξη του Λυκείου. Στην εισαγωγή αναφέρονται τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί φέτος στην οικονομία της χώρας λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Επίσης γίνεται αναφορά στο σκοπό της έρευνας, στόχο και τη χρησιμότητά της. Ακόμα στην εισαγωγή περιλαμβάνονται οι παράγοντες που δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα της έρευνας, αλλά και αυτή που την περιορίζουν και τέλος η μεθοδολογία που ακολούθησα κατά την πραγματοποίησή της έρευνας. Το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει πληροφορίες για την παγκόσμια κρίση αλλά και τη παρούσα κατάσταση της οικονομίας στην Ελλάδα.

6.Εισαγωγή

Παρουσίαση του προβλήματος

Η κατάρρευση της Lehman Brothers, τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας των ΗΠΑ, την 15η Σεπτεμβρίου 2008, σηματοδότησε τη μεγαλύτερη μεταπολεμική παγκόσμια οικονομική κρίση. Η κρίση ήταν δυνατό να προβλεφθεί; πότε άρχισε και ποια τα κύρια αίτια της; πως θα αντιμετωπιστεί; πότε θα εξέλθουμε από αυτή; Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να φωτίσουμε ορισμένες από τις πτυχές αυτών των ερωτημάτων. Στην Ελλάδα παράλληλα μιλάμε για οικονομική κρίση αλλά Τι σημαίνει πρακτικά για την Ελλάδα οικονομική κρίση; ακολουθώντας την υπόλοιπη Ευρώπη όχι πλέον από μεγάλη απόσταση ασφαλείας, όπως ήλπιζε μέχρι πρόσφατα η κυβέρνηση η Ελλάδα έχει μπει στο τούνελ της κρίσης;

Η παρακάτω έρευνα είναι κοινωνική και αναφέρεται στο πως οι νέοι βλέπουν την οικονομική κατάσταση της Ελλάδας λόγω της οικονομικής κρίσης.

Επέλεξα την συγκεκριμένη έρευνα γιατί ενδιαφέρομαι να μάθω το αποτέλεσμα.

Σκοπός και χρησιμότητα

Ο σκοπός της έρευνας αυτής είναι η πληροφόρηση των μαθητών για την παρούσα οικονομική κρίση αλλά και για τις επιπτώσεις που θα έχει στην οικονομική κατάσταση της Ελλάδας. Πιστεύω πως είναι πολύ σημαντικό οι νέοι να γνωρίζουν την παρούσα κατάσταση στη χώρα τους και να μπορούν να εκφέρουν μια σωστή γνώμη πάνω σε θέματα οικονομίας. Η έρευνα αυτή, λοιπόν, στοχεύει στην αφύπνιση των νέων σε θέματα οικονομίας έτσι ώστε να μπορούν να γνωρίζουν με λεπτομέρειες τι πρόκειται να συμβεί στο μέλλον τους και με την ανάγνωση της παρακάτω έρευνας σίγουρα θα ωφεληθούν.

Όρια:

- Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του 2ου σχολικού τετραμήνου.
- Ρωτήθηκαν για τα ερωτηματολόγια μόνο 20 αθητές του Α2.
- Η εργασία τελειοποιήθηκε με χρήση Η/Υ.
- Η έρευνα(ερωτηματολόγια) πραγματοποιήθηκε στο σχολείο.

Παράγοντες που δεν επηρεάζουν την έρευνα

Ο τρόπος συγγραφής της εργασίας.
Η τήρηση του χρονοδιαγράμματος.
Το φύλλο των μαθητών που ερωτήθηκαν.
Το είδος των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν.

Περιορισμοί:

Ανακριβής απαντήσεις του ερωτηματολογίου.
Περιορισμένος χρόνος για την έρευνα.
Περιορισμένος αριθμός ερωτηθέντων.

Μεθοδολογία

Για την πραγματοποίηση αυτής της έρευνας αρχικά κατασκεύασα ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με τα θέματα της οικονομίας που ενδιαφέρουν περισσότερο τους νέους.

Αφού έβγαλα τα αποτελέσματα και συμπέρανα για ποία θέματα οι νέοι θέλουν να ενημερωθούν περισσότερο. Αφού κατασκεύασα το φυλλάδιο και τους το παρουσίασα, κατασκεύασα ακόμα ένα ερωτηματολόγιο για να μάδω τις γνώμες των μαθητών πάνω σε βασικά θέματα από το ενημερωτικό φυλλάδιο.

Στη συνέχεια προσπάθησα να ανακαλύψω πιθανά λάθη που έγιναν κατά τη διάρκεια της εργασίας επίσης προσπάθησα στο τέλος να κάνω μια αυτοκριτική στην εργασία μου.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ
ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1) Πόσο πιστεύετε ότι έχει χειροτερέψει η οικονομική κατάσταση σε σχέση με πέρσυ;

1. Δέν έχει χειροτερέψει. 0% (0)
2. Παραμένει ίδια. 5% (1)
3. Έχει χειροτερέψει. 95% (19)

2) Ποιο από τα παρακάτω αναφερόμενα πιστεύετε ότι έχει το μεγαλύτερο βαθμό ευθύνης για την οικονομική κρίση;

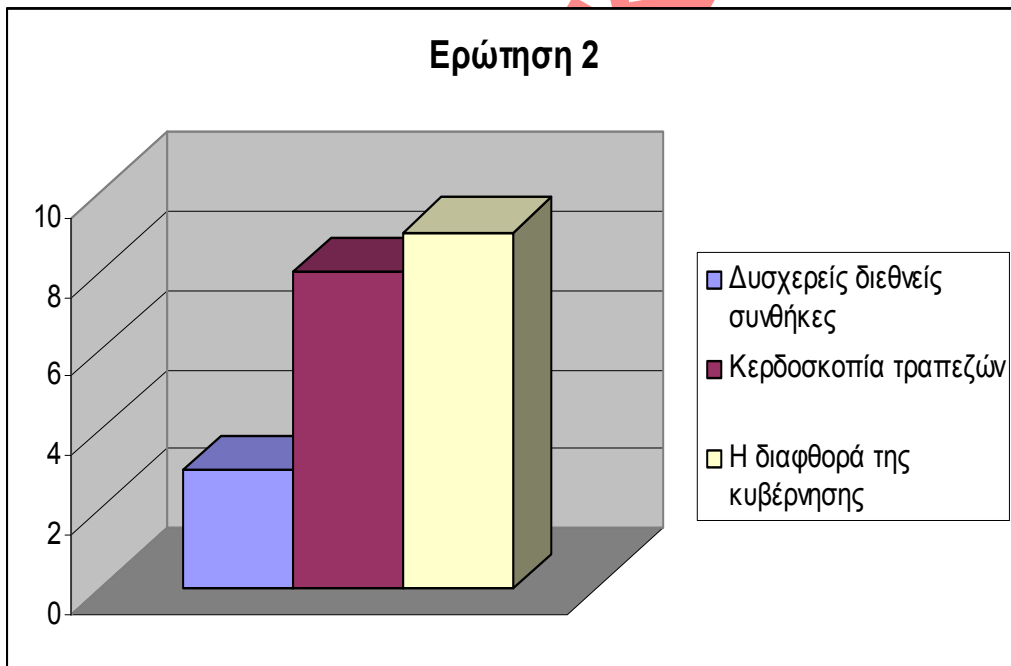
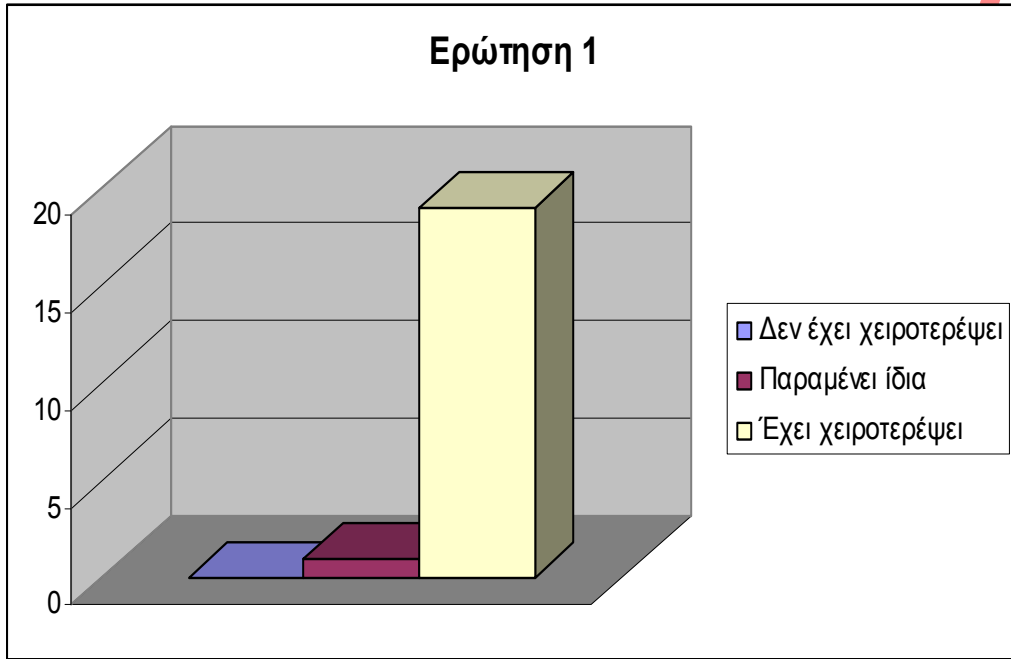
1. Δυσχερείς διεθνείς συνθήκες. 15% (3)
2. Κερδοσκοπία τραπεζών. 40% (8)
3. Η διαφθορά της κυβέρνησης. 45% (9)

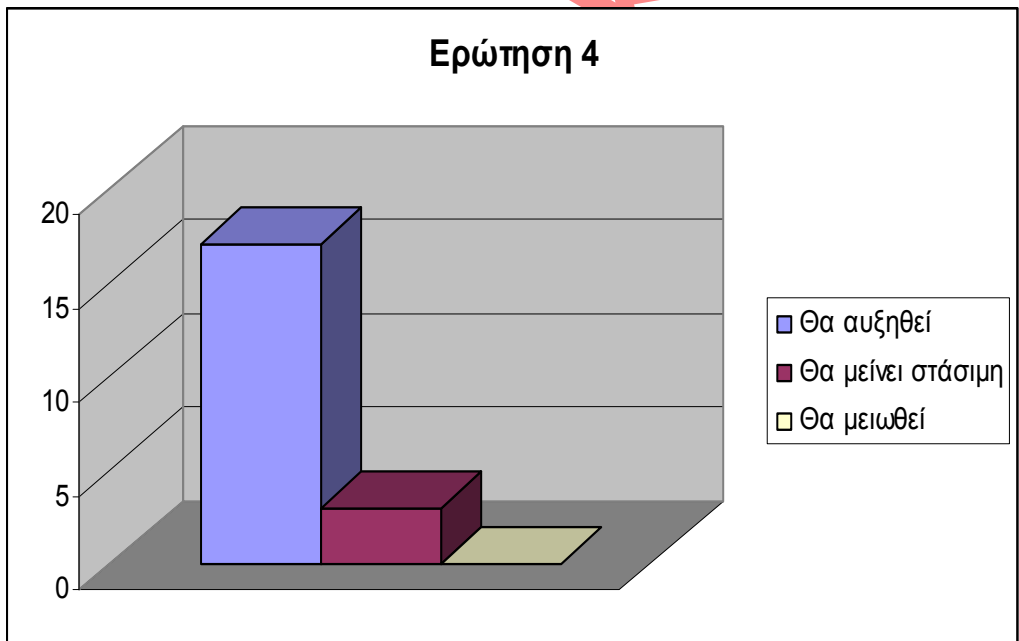
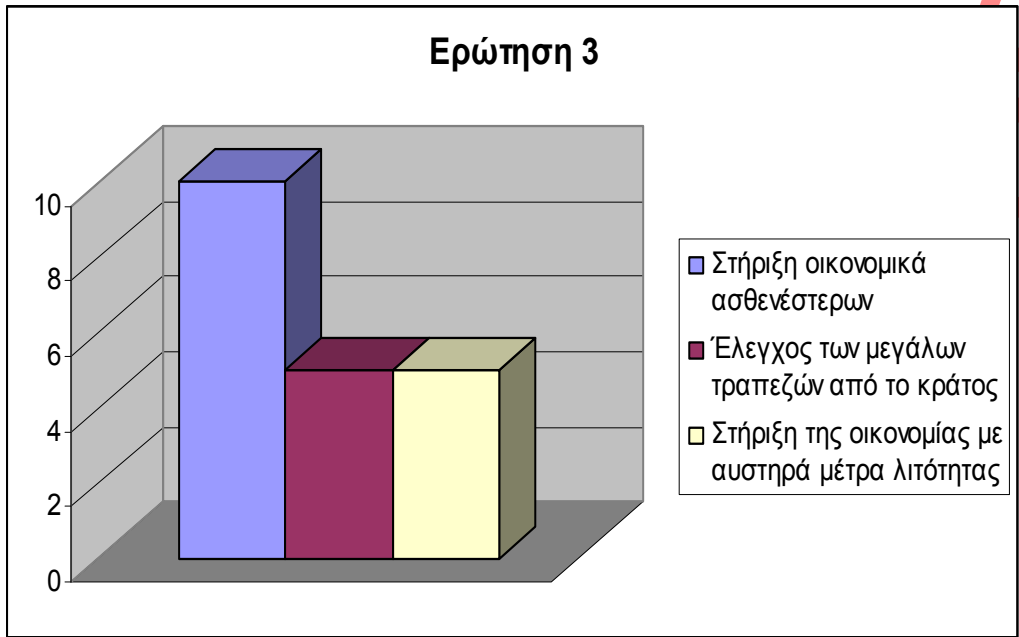
3) Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η βασική προτεραιότητα της κυβέρνησης στη παρούσα κρίση;

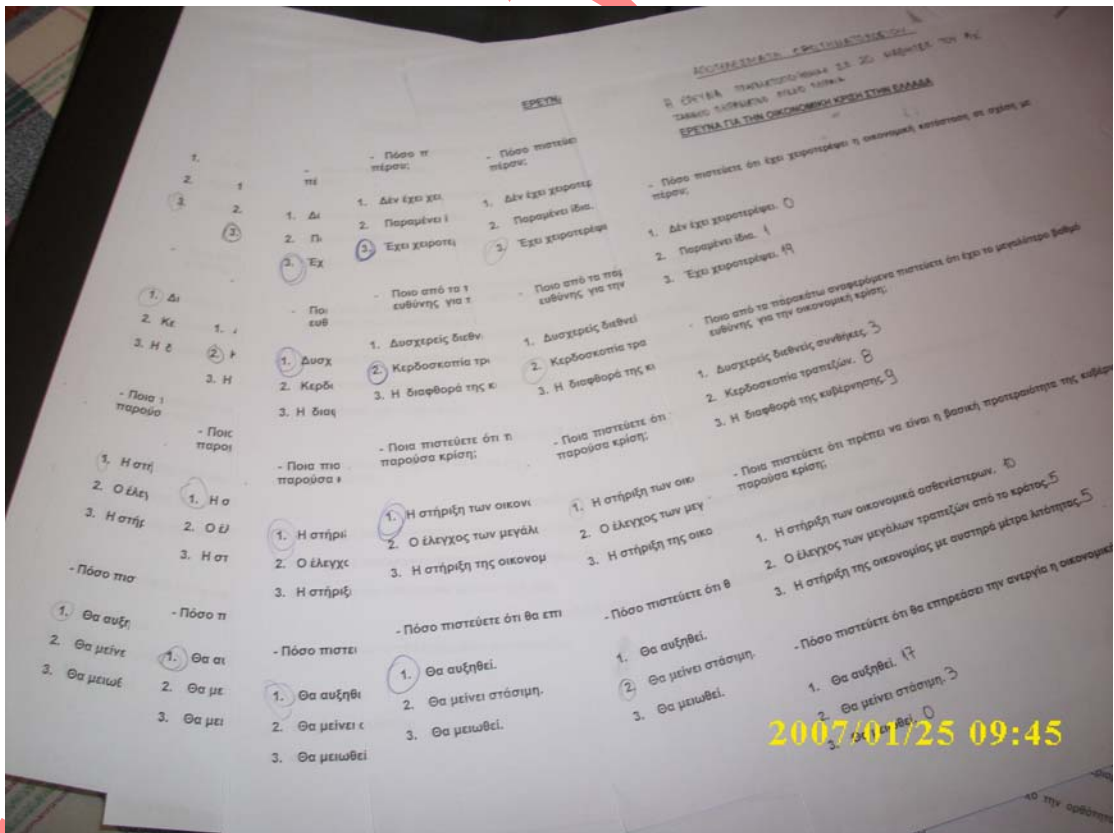
1. Η στήριξη των οικονομικά ασθενέστερων. 50% (10)
2. Ο έλεγχος των μεγάλων τραπεζών από το κράτος. 25% (5)
3. Η στήριξη της οικονομίας με αυστηρά μέτρα λιτότητας. 25% (5)

4) Πόσο πιστεύετε ότι θα επηρεάσει την ανεργία η οικονομική κρίση;

1. Θα αυξηθεί. 85% (17)
2. Θα μείνει στάσιμη. 15% (3)
3. Θα μειωθεί. 0% (0)

Περίληψη

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι, στο βαθμό που τους απασχολεί καν αυτό το ζήτημα, θεωρούν πως η Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930 ήταν μια ανώφελη και μη αναγκαία τραγωδία. Εάν ο τότε Αμερικανός πρόεδρος Χέρμπερτ Χούβερ απλώς δεν είχε προσπαθήσει να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό εν όψει της επερχόμενης οικονομικής κάμψης· εάν απλώς η Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα δεν είχε υπερασπιστεί τον κανόνα του χρυσού εις βάρος της εγχώριας οικονομίας· εάν οι αρμόδιοι απλώς είχαν σπεύσει να παράσχουν ρευστό στις απειλούμενες τράπεζες και έτσι να καλμάρουν τον τραπεζικό πανικό που αναπτύχθηκε τα 1930-31, τότε το χρηματιστηριακό κραχ του 1929 θα είχε οδηγήσει σε μια σύντομη ύφεση που γρήγορα θα είχε ξεχαστεί. Και εφόσον οι οικονομολόγοι όσο και οι πολιτικοί είχαν διδαχθεί από εκείνη την εμπειρία - κανένας σύγχρονός μας υπουργός Οικονομικών δεν θα επαναλάμβανε την περιβόητη ρήση του τότε υπουργού Οικονομικών Άντριου Μέλον, «Να εκκαθαρίσουμε την πλεονάζουσα εργασία, να εκκαθαρίσουμε τις μετοχές, να εκκαθαρίσουμε τους αγρότες, να εκκαθαρίσουμε την αγορά ακινήτων... να αφαιρέσουμε τη σαπίλα από το σύστημα»- δεν θα μπορούσε να επαναληφθεί ποτέ το φαινόμενο της Μεγάλης Ύφεσης. Ή μήπως μπορεί να επαναληφθεί;

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Για πρώτη φορά η Ελλάδα βρίσκεται στη δίνη μιας διεθνούς οικονομικής κρίσης. Διανύουμε μια δύσκολη εποχή. Η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει σήμερα την πιο μεγάλη οικονομική σήμερα της μεταπολεμικής περιόδου. Βιώνουμε ένα μίγμα έκρηξης στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου, των πρώτων υλών και των βασικών προϊόντων.

Ο πληθωρισμός της ευρωζώνης υπερδιπλασιάστηκε. Η ακρίβεια εξελίχθηκε σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα για όλες τις χώρες. Η ανεργία απειλεί σοβαρά τις κοινωνίες. Οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ε.Ε. έπεσαν στο μισό. Η χρηματοοικονομική κρίση έφτασε στην "γα ρδιά" της Ευρώπης και χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κλονίζονται. Κάποιοι έχασαν κάθε επαφή με τη διεθνή πραγματικότητα και ισχυρίζονται ότι για όλα φταίει η Ελληνική Κυβέρνηση.

Η οικονομία δεν αποτελεί μεμονωμένη υπόθεση. Είναι συνδεδεμένη με την πολιτική, με την ανθρώπινη φύση και με το τι θεωρείται ορθή συμπεριφορά. Σήμερα εκτιμώ ότι η τρεχούσα οικονομική κρίση ξεπερνά τα διαθέσιμα μέσα και δύσκολα μπορεί να υπάρξει λύση από τις αγορές και από το κράτος ξεχωριστά. Εκτιμώ, όμως, ότι θα μπορούσε να ουσεί οργανωμένα από το κράτος και από τις αγορές παράλληλα και συνδυασμένα, για να υπερβρισθούν οι επιπτώσεις της κρίσης.

Απαιτείται ακόμη μια νέα νομοθεσία, για να ελέγχεται καλύτερα το χρηματοπιστωτικό σύστημα στο μέλλον, έτσι ώστε να μην δημιουργείται πιστωτικό χρήμα το οποίο μόνο οι δαισθήσεις μπορεί να δημιουργήσει με επακόλουθο αποτέλεσμα την ύπαρξη φεσικών που αργά ή γρήγορα "σκάνε", όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση των subprime (δάνεια υψηλού κινδύνου). Δηλαδή δάνεια με μεγαλύτερο κίνδυνο (χωρίς

7.Θεωρητικό μέρος

Για πρώτη φορά η Ελλάδα βρίσκεται στη δίνη μιας διεθνούς οικονομικής κρίσης. Διανύουμε μια δύσκολη εποχή. Η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει σήμερα την πιο μεγάλη οικονομική σήμερα της μεταπολεμικής περιόδου. Βιώνουμε ένα μίγμα έκρηξης στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου, των πρώτων υλών και των βασικών προϊόντων.

Προβλέψεις: Η οικονομική δραστηριότητα δεν ακολουθεί γραμμική, ανοδική ή καθοδική, πορεία. Αντίθετα, ακολουθεί κυκλική πορεία με ορισμένες φάσεις του οικονομικού κύκλου να είναι ανοδικές και άλλες καθοδικές. Οι μεγαλύτερες από τις αναπτυγμένες οικονομίες του ΟΟΣΑ γνώρισαν την τελευταία ύφεση στις αρχές της νέας χιλιετίας, χωρίς όμως να συμπαρασύρουν τις λεγόμενες αναδυόμενες οικονομίες (Βραζιλία, Ινδία, Κίνα, Ρωσία, Νότιος Αφρική και άλλες μικρότερες οικονομίες), οι οποίες συνέχισαν να αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς, εκκινώντας βέβαια από πολύ χαμηλά επίπεδα. Η τελευταία επομένως γενικευμένη κρίση ίσως να πρέπει να αναζητηθεί στην εποχή της κρίσης στην Νοτιοανατολική Ασία (1997) ή ακόμη και στις αρχές τις δεκαετίας του 1990. Είναι προφανές ότι οι ταχείς ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης του ΑΕΠ που παρατηρήθηκαν παγκοσμίως την περίοδο 2002-2007, κάποια στιγμή θα επιβραδύνονταν υπακούοντας στη λογική των οικονομικών κύκλων. Επομένως ή επιβράδυνση μπορούσε να προβλεφθεί, χωρίς βέβαια να μπορεί να προβλεφθεί/προσδιοριστεί επακριβώς το χρονικό σημείο της ανώτατης φάσης του κύκλου και της αλλαγής της φοράς του προς τα κάτω. Πράγματι, πολλοί αναλυτές και διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί όπως ο ΟΟΣΑ και το ΔΝΤ, στις προβλέψεις τους για τις οικονομικές προοπτικές προειδοποιούσαν για τους καθοδικούς κινδύνους. Όμως, σε μεγάλο βαθμό, οι επισημάνσεις για αυτούς τους κινδύνους, παραβλέπονταν ή υποβαθμίζονταν, ακόμη και από εκείνους που τους κατέγραφαν, καθώς την τριετία 2005-2007 η κρατούσα άποψη στους πλέον έγκριτους οικονομικούς κύκλους ήταν αυτή της αποσύνδεσης των αναδυόμενων οικονομιών από τις εξελίξεις στις ΗΠΑ, στην ευρωζώνη, την Ιαπωνία ή άλλες μεγάλες αναπτυγμένες οικονομίες. Πολλοί υποστήριζαν μάλιστα ότι πιθανή επιβράδυνση στις αναπτυγμένες οικονομίες θα αντισταθμιζονταν από τις επιδόσεις των αναδυόμενων οικονομιών και κυρίως της Κίνας μετατοπίζοντας σταδιακά το κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας. Οι προβλέψεις αυτές οδηγούσαν στο γενικό συμπέρασμα ότι η επιβράδυνση, όταν και όπου θα προέκυπτε, θα ήταν ελεγχόμενη και τοπική ή/και περιφερειακή .

Αίτια: Για να κατανοηθεί το μέγεθος και η ταχύτητα με την οποία εξαπλώθηκε η κρίση θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Υποστηρίζεται ότι, η ιδιαίτερα χαλαρή νομισματική πολιτική της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας-FED για ικανό χρονικό διάστημα ευθύνεται για την εμφάνιση υπερβολικής ρευστότητας και «μόχλευσης», με αποτέλεσμα την εμφάνιση ανισορροπιών και τελικά «φούσκας» στην αγορά κατοικίας. Επίσης, τα χαμηλά επιτόκια και οι χαμηλές αποδόσεις των «παραδοσιακών επενδύσεων» οδήγησαν τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές στην ανάληψη υψηλών κινδύνων δια των διαφόρων καινοτομικών χρηματοπιστωτικών μέσων χωρίς να επιδεικνύουν τη δέουσα προσοχή για τη στάθμιση ή/και αντιστάθμιση αυτών των κινδύνων. Το ισχύον πλαίσιο «δημιουργίας προς διάθεση» λειτουργούσε με τρόπο ώστε οι τράπεζες να έχουν κάθε κίνητρο να ομαδοποιούν και τιτλοποιούν μεμονωμένα δάνεια τα οποία διέθεταν στους επενδυτές. Το ισχύον «λειτουργικό» κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της χρηματοπιστωτικής αγοράς έχει πλέον ξεπεραστεί και οι εποπτικές αρχές δεν το αντιλήφθηκαν έγκαιρα ή δεν επέδειξαν τη δέουσα προσοχή στην παραβίασή του. Η υπερβολική ρευστότητα οδήγησε τους διαχειριστές κεφαλαίων να αναλαμβάνουν συνεχώς περισσότερους κινδύνους. Στην προσπάθειά τους για μεγιστοποίηση των κερδών, προχώρησαν σε ευρεία έκθεση σε «δομημένα προϊόντα» που τηρούνταν εκτός των ισολογισμών των τραπεζών, ενώ χρησιμοποιούνταν ευρέως για το μετασχηματισμό της ωριμότητας του χαρτοφυλακίου. Η επιτυχία αυτού του μοντέλου βασίστηκε σε, υποτίθεται, πολύ εξελιγμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνου και στην αξιολόγηση όλων αυτών των προϊόντων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τις εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου, ενώ ήταν φανερό ότι υπήρχαν πολλές περιπτώσεις παραβίασης του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου.

Έτσι, φθάσαμε στο καλοκαίρι του 2007, όπου τοποθετείται και η έναρξη της κρίσης. Η αναστροφή της τάσης συνεχούς ανόδου των τιμών των ακινήτων στις ΗΠΑ συνοδεύτηκε με την κρίση στην αγορά ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου. Η αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών άρχισε να κλυδωνίζεται καθώς αρκετά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ήταν εκτεθειμένα σε πολύπλοκα δομημένα προϊόντα τα οποία, αν και είχαν βαθμολογηθεί με άριστα (“triple A”) από τις εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου βασιζόνταν σε δανειακές συμβάσεις οι οποίες ήταν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους επισφαλείς. Ο κατακερματισμός των εποπτικών αρχών στις ΗΠΑ δεν επέτρεψε την άμεση διάγνωση της κρίσης και πολύ περισσότερο τον έγκαιρο και αποτελεσματικό συντονισμό για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η κρίση εξαπλώθηκε και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού με πρώτο θύμα την επενδυτική

τράπεζα Northern Rock του Ηνωμένου Βασιλείου (Σεπτέμβριος 2007), αλλά και ελβετικές και γερμανικές τράπεζες. Δεύτερο μεγάλο σταθμό, αποτέλεσε η περίπτωση της Bear Stearns, πέμπτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας στις ΗΠΑ, η οποία για να αποφύγει την πτώχευση, εξαγοράσθηκε από την J.P. Morgan με τη μεσολάβηση της FED και την εγγύηση του αμερικάνικου δημοσίου τον Μάρτιο του 2008. Η απόφαση αυτή των αμερικανικών αρχών (Υπουργείο Οικονομικών-Treasury και Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα-FED) έγινε δεκτή με ανακούφιση καθώς σηματοδότησε ότι οι αρμόδιες αρχές ήταν έτοιμες να δράσουν, πέρα από ιδεολογικές αγκυλώσεις και δογματισμούς, και να αποτρέψουν εν τη γενέσει του τον ενδεχόμενο «συστημικό κίνδυνο» στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και ιδίως στον τραπεζικό τομέα. Η ευφορία που ακολούθησε αυτή την κίνηση ήταν τέτοια που πολλοί σοβαροί αναλυτές ακόμη και διαμορφωτές πολιτικής, όπως υψηλής επιρροής στελέχη της Επιτροπής Ανοικτής Αγοράς (FOMC) της FED, να μιλούν για αντιστροφή της κρίσης. Το κλίμα αυτό κάλυψε ή/και περιθωριοποίησε προσωρινά τα στοιχεία που έδειχναν ότι η παγκόσμια οικονομία δεν είχε να αντιμετωπίσει μόνο τη χρηματοπιστωτική κρίση αλλά και άλλα δύο γεγονότα: την άνοδο των τιμών των εμπορευμάτων, ιδίως του πετρελαίου και των τροφίμων, και τις τρομερές ανισορροπίες που προκλήθηκαν στις αγορές κατοικίας όχι μόνο στις ΗΠΑ, αλλά και σε πολλές χώρες της ευρωζώνης όπως η Ιρλανδία και η Ισπανία από την ιδιαίτερα χαλαρή νομισματική πολιτική των περασμένων χρόνων. Επιπλέον, αποπροσανάτoliσε προσωρινά τη συζήτηση από τη διαπίστωση ότι το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο είχε αποδειχθεί ακατάλληλο ενώ, ταυτόχρονα, ήταν συστηματική η παραβίασή του - και όχι μόνο λόγω της εγγενούς σύγκρουσης συμφερόντων που αντιμετώπιζαν οι εταιρίες αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου. Παράλληλα, η «όρεξη» για αναζήτηση ολοένα και περισσότερο επικίνδυνων επενδυτικών ευκαιριών από τους διαχειριστές των επενδυτικών κεφαλαίων που είχε καλλιεργηθεί από τα ιδιαίτερα χαμηλά επιτόκια, αντιστράφηκε απότομα σε αναζήτηση πιο ασφαλών επενδύσεων προκαλώντας χάος σε αγορές χρήματος και κεφαλαίου αλλά και σε ολόκληρες αναδυόμενες οικονομίες. Έτσι, η χρηματοπιστωτική κρίση, η άνοδος των τιμών των εμπορευμάτων και η υπερθέρμανση στην αγορά κατοικίας, επέφερε ένα ταυτόχρονο «τριπλό σόκ». Όταν δε, οι αρχές των ΗΠΑ παρενέβησαν για να σώσουν τις δύο «ημι-δημόσιες» επιχειρήσεις χορήγησης στεγαστικών δανείων (Fannie May και Freddy Mac), αλλά αποφάσισαν να αφήσουν τη Lehman Brothers να πτωχεύσει (15/09/2008), η αβεβαιότητα έδωσε τη θέση της σε πανικό και ουσιαστικό πάγωμα της διατραπεζικής αγοράς επεκτείνοντας ραγδαία την κρίση και στην πραγματική οικονομία μέσω του καναλιού του τραπεζικού συστήματος και της «πιστωτικής ασφυξίας» που προκλήθηκε.

Αντιμετώπιση: Η αντιμετώπιση της κρίσης δεν είναι εύκολη υπόθεση. Είναι βέβαιο ότι τα μέτρα για την αντιμετώπισή τους θα κριθούν για την αποτελεσματικότητά τους και θα διδάσκονται ως ορθό ή ατυχές παράδειγμα στα πανεπιστήμια για πολλά χρόνια. Σήμερα, στο μέσον αυτής, μπορούμε να διαγνώσουμε ότι η κρίση απαιτεί την υιοθέτηση του κατάλληλου μείγματος νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής και το συντονισμό σε διεθνές επίπεδο. Το κρίσιμο ερώτημα, σε συνθήκες ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, είναι πως εκείνοι που ευθύνονται για την κρίση θα πληρώσουν, χωρίς να υπάρξουν αδικαιολόγητες απώλειες στο παραγόμενο προϊόν. Η νομισματική πολιτική αντέδρασε με δύο τρόπους: χαλαρώνοντας τη στάση της μειώνοντας τα επιτόκια και παρέχοντας ενέσεις ρευστότητας στο σύστημα. Η FED μείωσε τα επιτόκια από το 5,5% τον Σεπτέμβριο 2007 σε 0,25% το Δεκέμβριο 2008. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) μείωσε τα επιτόκια από 4,25% τον Ιούλιο 2008 σε 2,5% το Δεκέμβριο 2008, ενώ η Τράπεζα της Αγγλίας άγγιξε τα χαμηλότερα επίπεδα της Ιστορίας της, διαμορφώνοντας τα επιτόκια στο 2,0% το Δεκέμβριο 2008. Παράλληλα, διατέθηκαν αφειδώς δισεκατομμύρια ευρώ, στερλίνες, γιέν και δολάρια από τις κεντρικές τράπεζες για την παροχή ρευστότητας στην διατραπεζική αγορά καθώς οι εμπορικές τράπεζες ήταν απρόθυμες να δανείσουν η μια στην άλλη. Τα περιθώρια επιτοκίων στους δείκτες Libor και Euribor παρέμειναν σε πολύ υψηλά επίπεδα, υπογραμμίζοντας την έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των τραπεζών. Τα μεγαλύτερα χρηματιστήρια του πλανήτη γνώρισαν δραματικές απώλειες το 2008, κοντά ή και άνω του 50%.

Όμως, παρά τις παρεμβάσεις των νομισματικών αρχών η πορεία προς την ομαλότητα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου ήταν αργή και εύθραυστη. Ήταν φανερό, ότι η παρέμβαση των κυβερνήσεων μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής ήταν απαραίτητη. Διεθνείς οργανισμοί όπως ο ΟΟΣΑ και το ΔΝΤ συνέστησαν την στήριξη της οικονομίας μέσω υιοθέτησης «δημοσιονομικών πακέτων» ώστε η οικονομική πολιτική να δράσει αντικυκλικά στηρίζοντας την οικονομική δραστηριότητα. Τέτοια δημοσιονομικά πακέτα υιοθετήθηκαν από οικονομίες όπως των ΗΠΑ, της ΕΕ, της Ιαπωνία, του Ηνωμένο Βασίλειο, ακόμη και της Κίνας, συνδυασμένου ύψους τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Τα «δημοσιονομικά πακέτα» περιλαμβάνουν, εκτός από μέτρα διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μέτρα όπως η μείωση της φορολογίας ή η ενίσχυση των δημοσίων δαπανών για την τόνωση της εσωτερικής ζήτησης (π.χ. από τη μείωση των φόρων κατανάλωσης, όπως του ΦΠΑ, έως την επιστροφή φόρου στη φορολογία εισοδήματος, και από την ενίσχυση των δημοσίων δαπανών για υποδομές έως την επιδότηση θέσεων εργασίας και την χορήγηση ευνοϊκών δανείων και επιδότηση επιτοκίων για συγκεκριμένους κλάδους).

Ενώ η νομισματική πολιτική ενδείκνυται να χρησιμοποιείται σε τέτοιες περιπτώσεις, υπάρχει αρκετή επιφυλακτικότητα για τη χρήση της δημοσιονομικής πολιτικής σε «κανονικές συνθήκες». Όμως, οι συνθήκες απέχουν πολύ από το να χαρακτηριστούν κανονικές και η νομισματική πολιτική καθίσταται λιγότερο αποτελεσματική. Υπό το φως αυτών των εξελίξεων όλοι συμφωνούν για τη χρήση του εργαλείου της δημοσιονομικής πολιτικής αλλά αναπτύσσονται δύο κυρίως «σχολές σκέψεις» για το μέγεθος και την κατεύθυνση των δημοσιονομικών παρεμβάσεων. Από τη μια πλευρά όσοι υποστηρίζουν ότι γενικές και εκτεταμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις είναι η μόνη λύση για να αποφύγουμε μια παρατεταμένη ύφεση. Κατά αυτή την άποψη ο κίνδυνος είναι να δράσουν οι κυβερνήσεις «πολύ αργά και πολύ λίγο», και όχι το αντίθετο. Από την άλλη πλευρά, όσοι τονίζουν ότι δεν υπάρχει ενιαία συνταγή για όλα τα κράτη και, σε κάθε περίπτωση, οι όποιες δημοσιονομικές παρεμβάσεις θα πρέπει να είναι «έγκαιρες, προσωρινές και στοχευμένες», ώστε να μη θέτουν σε διακίνδυνη τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Τείνουμε να συμφωνήσουμε με αυτή την άποψη. Πράγματι, για την άσκηση επεκτατικής πολιτικής θα πρέπει να υπάρχουν τα κατάλληλα περιθώρια δημοσιονομικής ευελιξίας. Περιθώριο που μπορεί να υπάρχει σε χώρες του ΟΟΣΑ με υψηλά δημοσιονομικά πλεονάσματα και ανύπαρκτο δημόσιο χρέος, όπως η Νορβηγία, αλλά που είναι εξαιρετικά περιορισμένο για χώρες όπως η Ελλάδα, που παρά τη δημοσιονομική προσαρμογή των τελευταίων ετών, εξακολουθεί να έχει δημοσιονομικό έλλειμμα κοντά στο 3% του ΑΕΠ και δημόσιο χρέος άνω του 90% του ΑΕΠ. Εκτεταμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις σε χώρες όπως η Ελλάδα, πέραν των ήδη νομοθετημένων μειώσεων των φορολογικών συντελεστών και ορισμένων «στοχευμένων» δαπανών, θα είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του χρέους με μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες. Ήδη, ακόμη και με τα σημερινά επίπεδα ελλείμματος και χρέους, η εκτίναξη των περιθωρίων των ελληνικών ομολόγων έναντι των γερμανικών, επιβαρύνει τον κρατικό Π/Υ με σημαντικό επιπλέον κόστος εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους. Επιπλέον, όταν οι δημόσιες δαπάνες είναι ήδη υψηλές ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι πιθανότερο ότι οριακά θα είναι μάλλον ατελέσφορες. Μεσο-μακροπρόθεσμα τον λογαριασμό θα κληθούν να τον πληρώσουν οι φορολογούμενοι πολίτες, που δυστυχώς λόγω της ακραίας αντικοινωνικής συμπεριφοράς της εκτεταμένης φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής, θα είναι ξανά οι πολίτες μικρού και μεσαίου εισοδήματος.

Η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων αποτελεί το «ορθόδοξο επιχείρημα» ότι σε περιόδους ύφεσης οι κυβερνήσεις θα πρέπει να τονώσουν την οικονομία μέσω αύξησης των δαπανών για υποδομές. Η λύση αυτή απέδωσε για την έξοδο από το μεσοπολεμικό «κράχ», αλλά

δεν είναι πάντα αποτελεσματική όπως απέδειξε η περίπτωση της Ιαπωνίας τη δεκαετία του 1990. Αντίθετα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο των υποδομών σε μια χώρα, οι επιπλέον ανάγκες σε υποδομές, καθώς και εάν η καθαρή παρούσα αξία αυτών των επενδύσεων είναι υπέρτερη έναντι άλλων ανταγωνιστικών χρήσεων. Επιπλέον, η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων για να μας βοηθήσει να εξέλθουμε από την παρούσα κρίση προϋποθέτει την ύπαρξη «ώριμων» επενδυτικών σχεδίων, ώστε η επιτάχυνση υλοποίησής των να έχει άμεσα αποτελέσματα. Τέτοιες «έτοιμες επενδύσεις» που τις διαλέγεις από το «ράφι» είναι σπάνιες ακόμη και για χώρες όπως οι ΗΠΑ ή το Ηνωμένο Βασίλειο, πόσο μάλλον για χώρες του μεσογειακού νότου. Έτσι, ο χρόνος που μεσολαβεί από την λήψη της απόφασης για τη χρηματοδότηση ενός έργου υποδομής μέχρι την εκταμίευση των σχετικών κονδυλίων, είναι τέτοιος που δεν θα συμβάλει στην άμεση αντιμετώπιση της κρίσης αλλά θα λειτουργήσει πιθανότητα πληθωριστικά, σε άλλη φάση του οικονομικού κύκλου. Επιπλέον, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επιλεγούν βιαστικά δημόσιες επενδύσεις με κριτήριο τις προτιμήσεις ισχυρών πολιτικών παραγόντων αμφίβολου άμεσου ή μελλοντικού πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος για την κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, στη χώρα μας οι ήδη εγκεκριμένες επενδύσεις που συνδέονται με την υλοποίηση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, αποτελούν ικανή ασφαλιστική δικλείδα και το μόνο που μπορεί να συστηθεί είναι ενδεχομένως η επιτάχυνση υλοποίησής των. Όμως, η τεχνητή διόγκωση τους μπορεί να υποβαθμίσει την ποιότητα των δημοσίων δαπανών και το επίπεδο απορροφητικότητας των κοινοτικών πόρων.

Βέβαια, οι κυβερνήσεις που έχουν μικρότερα περιθώρια δημοσιονομικής ευελιξίας, πιθανόν να φανούν, από ανάγκη, περισσότερο καινοτόμες και εφευρετικές στους τρόπους αντιμετώπισης των συνεπειών της κρίσης. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η χώρα μας. Έτσι, ενδεχομένως η κρίση να αποτελέσει την αφορμή για εντατικοποίηση των απαραίτητων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Όμως, όλες οι μεταρρυθμίσεις δεν είναι εύκολο να προχωρήσουν σε περιβάλλον κρίσης, γιατί απλά δεν υπάρχουν δημοσιονομικά περιθώρια για να αποζημιωθούν, συνήθως προκαταβολικά, εκείνοι οι οποίοι νιώθουν ότι θίγονται από αυτές. Άλλες μεταρρυθμίσεις όμως, έχουν περισσότερες πιθανότητες να προχωρήσουν, καθώς μπροστά στο «κοινό καλό», που σε περιβάλλον κρίσης γίνεται ευκολότερα αντιληπτό και περισσότερο πειστικό, κάμπτονται οι συντεχνιακές αντιδράσεις.

Σχετικά με το κανονιστικό πλαίσιο και την νέα παγκόσμια χρηματοπιστωτική αρχιτεκτονική, έχουν ήδη συσταθεί «ομάδες σοφών» που αναμένεται να καταθέσουν τις προτάσεις τους για τις δέουσες

μεταρρυθμίσεις. Ενδεχομένως, ένα νέο «ολοκληρωμένο διατομιακό πλαίσιο», το οποίο έχει προτείνει και ο ΟΟΣΑ, θα εξαφανίσει τα όποια κενά υφίστανται σήμερα και θα μειώσει τα προβλήματα συντονισμού, την άνιση μεταχείριση και την ασύμμετρη πληροφόρηση. Επίσης, η ενίσχυση της τήρησης ρευστότητας έναντι κινδύνων εκτός ισολογισμού, η υιοθέτηση κανόνων αντικυκλικής κεφαλαιακής επάρκειας και η μεγαλύτερη έμφαση στο ποσοστό «μόχλευσης» μπορεί να εξασφαλίσει τη σταθερότητα του συστήματος.

Χρονικός ορίζοντας εξόδου από την κρίση: Ο συνδυασμός της δέουσας νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής θα μας οδηγήσει σε έξοδο από την κρίση; Σίγουρα ναι, χωρίς όμως να μπορούμε να προβλέψουμε το πότε ακριβώς θα συμβεί αυτό. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ και του ΔΝΤ, η ανάκαμψη τοποθετείται σταδιακά στο τέλος του 2009 και με μεγαλύτερη ένταση από το 2010. Όμως, πριν έρθει η ανάκαμψη η παγκόσμια οικονομία θα βιώσει σημαντική επιβράδυνση, ενώ οι μεγαλύτερες οικονομίες ύφεση και διεύρυνση της ανεργίας, συνθήκες που αναπόφευκτα θα επηρεάσουν και θα διαμορφώσουν το πλαίσιο της πολιτικής οικονομίας της επόμενης δεκαετίας. Ήδη, συζητείται ευρέως η «επιστροφή του κράτους έναντι της αγοράς». Η διαπίστωση, όμως, δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο για κάθε αναπτυγμένο κράτος και δεν συνεπάγεται άκριτα «περισσότερο κράτος». Αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο σε χώρες που παρατηρήθηκε «μαζική αποχώρηση του κράτους» από τομείς όπως η κοινωνική ασφάλιση, η παιδεία ή η υγεία. Αντίθετα, σε χώρες όπως η Ελλάδα, που υλοποιεί διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με σημαντική υστέρηση έναντι των εταίρων της στην ΕΕ ή στον ΟΟΣΑ, βασική προτεραιότητα παραμένει η σχετική μείωση του «κρατισμού» σε πολλούς τομείς (τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, ενέργεια, υγεία, παιδεία). Το γεγονός της υστέρησής μας, δίνει τη δυνατότητα να μάθουμε από τα λάθη των άλλων και να αναζητήσουμε τη δέουσα ισορροπία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Δεδομένου του σημείου εκκίνησης, η ισορροπία αυτή δεν θα πρέπει είναι σε βάρος του ιδιωτικού μήτε υπέρ της διατήρησης υπερβολικών ρυθμίσεων στην αγορά προϊόντων και της ακαμψίας στην αγορά εργασίας.

Παραπάνω αναφέρθηκαν κάποιοι όροι οι οποίοι εξηγούνται παρακάτω:

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)

Ο Ο.Ο.Σ.Α. είναι ένας διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Δημιουργήθηκε το 1948 ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας., με πρώτο γενικό γραμματέα τον Γάλλο Robert Marjolin, με σκοπό να διαχειριστεί το σχέδιο Μάρσαλ για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αργότερα η ιδιότητα μέλους της επεκτάθηκε και σε μη ευρωπαϊκά κράτη, και το 1960 μετασηματίστηκε στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ)

ΑΕΠ: το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που παράχθηκαν εντός μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παράχθηκε από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού.

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

Το ΔΝΤ είναι ένας διεθνής οργανισμός ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και προσφέροντας οικονομική και τεχνική βοήθεια όταν του ζητηθεί. Τα κεντρικά γραφεία του βρίσκονται στην Ουάσινγκτον των ΗΠΑ.

8.Συμπεράσματα ερωτηματολογίου

·Το 95% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι σε σχέση με πέρσι η οικονομική κατάσταση έχει χειροτερέψει έναντι του 5% που θεωρεί ότι έχει παραμείνει η ίδια.Κανείς δεν θεωρεί ότι η οικονομική κατάσταση έχει βελτιωθεί.

·Το 15% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι βαθμό ευθύνης στην οικονομική κρίση φέρουν οι δυσχερείς διεθνείς συνθήκες, ενώ το 40% ιεραρχεί την κερδοσκοπία των τραπεζών και το 45% τη διαφθορά των κυβερνήσεων.

·Το 50% ιεραρχεί ως προτεραιότητα τη στήριξη των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων, το 25% προκρίνει να περάσουν στον έλεγχο του κράτους οι μεγάλες τράπεζες και το 25% προκρίνει να στηριχθεί η οικονομία με αυστηρά μέτρα λιτότητας.

·Το 85% θεωρεί ότι η οικονομική κρίση θα επηρεάσει την ανεργία με αποτέλεσμα να αυξηθεί,το 15% θεωρεί ότι η ανεργία θα μείνει στάσιμη.Ενώ κανείς δεν πιστεύει ότι η ανεργία θα μειωθεί.

Με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου πιστεύω πως οι νέοι είναι αρκετά ενημερωμένοι στα θέματα οικονομίας και ενδιαφέρονται για το μέλλον της χώρας.

Συμπεράσματα από την γενική έρευνα για την οικονομικά κρίση.

Ως πρώτο συμπέρασμα, παρατηρώντας τις κρίσεις και τις μεταπτώσεις των κρίσεων και την ποικιλία τους που άρχισε να ξεσπάει δραματικά από το καλοκαίρι και επεκτάθηκε στο φθινόπωρο του 2008, μπορεί να πει κανείς ότι όλες οι κρίσεις τελικά μοιάζουν με του '29. Διαφέρουν όμως και αποκτούν δικά τους χαρακτηριστικά από τρεις βασικούς παράγοντες:

Α. Πρώτον από τα μέτρα που παίρνονται.

Β. Δεύτερον, από τη διακύμανση, τα στοιχεία και τον έλεγχο των ψυχολογικών αντιδράσεων.

Γ. Τρίτον από τις διαφοροποιημένες αντοχές και τις αλληλεπιδράσεις με την πραγματική οικονομία.

Δεύτερο βασικό συμπέρασμα είναι ότι ουδέποτε υπήρξε αγνός φιλελευθερισμός ή θα υπάρξει, όπως και ουδέποτε δεν υπήρξε αγνός σοσιαλισμός ή και κρατισμός ούτε και θα υπάρξει, ούτε στην θεωρία που μπορεί να καθαρολογεί δεν μπορεί να υπάρξει κάτι τέτοιο στον βαθμό που παραμένουμε λογικοί.

Τρίτο βασικό συμπέρασμα: πράγματι μπορεί να πλήρωσαν οι άνθρωποι για αληθείες ορισμένων και να έχουν χάσει χρήματα οι λαοί ή τα κράτη σε ένα νέο κύκλο φούσκας.

Τέταρτον, είναι σαφές πώς οι κοινωνικές πολιτικές αλλά και η οικονομική δυναμική της παγκοσμιοποίησης, υπό τον όρο της σταθεροποίησης και της ανάκαμψης των αναδυόμενων αγορών των αναδυόμενων οικονομιών, είναι ένα κρίσιμο σημείο στην όλη εξέλιξη.

Πέμπτον, η σημερινή κρίση κατά πάσα πιθανότητα θα εξελιχθεί σε έναν προπομπό πολύ πιο ολοκληρωμένης κρίσης όπου θα συγκλίνουν όλα τα στοιχεία της κρίσης και όλες οι όψεις του κόστους. Μιλάμε και για το κόστος του πολιτικού και του οικονομικού ανταγωνισμού των οικονομιών υπό την έννοια της κυριαρχίας. Μιλάμε για το κόστος το περιβαλλοντικό, το κοινωνικό και τέλος το κόστος της πλασματικότητας και της απληστίας στην οικονομία. Μάλλον η όλη εξέλιξη δείχνει ότι δεν θα είναι αυτή η κρίση η σημερινή που θα ανοίξει όλους τους ασκούς του Αιόλου. Υπό μία άποψη μπορεί να εξελιχτεί και σαν μια κρίση ωρίμανσης για μια υγιέστερη αντίδραση των κρατών και της πολιτικής απέναντι στην αναδυόμενη αυτή παγκόσμια κρίση.

Έκτον, είναι φανερό ότι χρειάζεται να υπάρχει ένας σχεδιασμός και στο κράτος και στην οικονομία και βέβαια πρέπει να ξαναδούμε τα ζητήματα που αφορούν τόσο τους όρους της πραγματικής οικονομίας όσο και της πλασματικοποίησής της. Παράλληλα πρέπει να δούμε έναν τρόπο στήριξης δημόσιων πολιτικών και ανάπτυξης πολιτικών κοινωνικής ανάπτυξης του ανθρώπου και της κοινωνίας. Είναι αντίφαση, αλλά τώρα κάποιοι ξανασκέφτονται την κοινωνική και την περιβαλλοντική πολιτική, τώρα που η ρευστότητά τους εξαντλείται.

Η ολοκλήρωση της αποτίμησης της οικονομικής κρίσης θα πρέπει να συνδυαστεί με μια κατανόηση των τρισεκατομμυρίων δολαρίων ή ευρώ ή γιεν που έχουν ξοδευτεί στην παγκόσμια αγορά για να στηρίξουν την ρευστότητα, με όρους καλλιέργειας περαιτέρω «φούσκας» πέραν της προστασίας από τον πληθωρισμό που δεν φαίνεται να αποτελεί άμεση απειλή.

Εδώ πρέπει να καταλάβουμε ότι έχουν ξοδευτεί και ξοδεύονται χρήματα επειδή ακριβώς καλλιεργήθηκαν κερδοσκοπικές φούσκες και υπήρξε διόγκωση της πλασματικής οικονομίας και πλήρης αναντιστοιχία μεταξύ αυτής και της πραγματικής. Τώρα πια να καταγράψουμε ότι αυτά τα ποσά που ξοδεύτηκαν αποτελούν διαφυγόντες πόρους για την οικονομία στην εξυπηρέτηση της κοινωνίας.

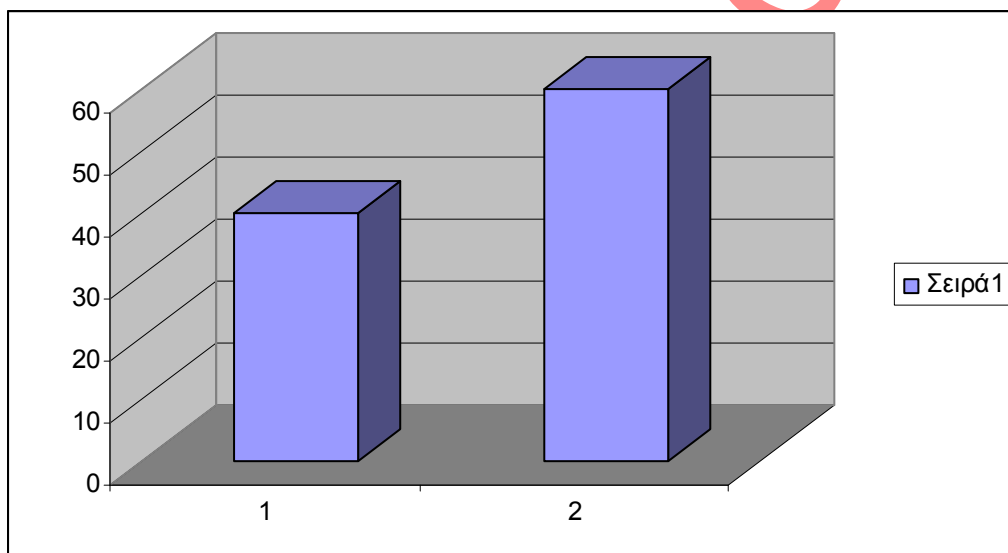
9. Συμπληρωματική έρευνα

Τίτλος

Πόσο πιστεύετε ότι θα επηρεαστεί η οικονομική κατάσταση στη χώρα με την οικονομική κρίση;

Υπόθεση

Αν υποθέσουμε ότι η οικονομική κατάσταση έχει χειροτερέψει σε ποσοστό 95% από πέρυσι πόσο αυτό το ποσοστό θα επηρεάσει την επόμενη χρονιά;

Συμπεράσματα

Το 60% θεωρεί πως εξαιτίας του υψηλού ποσοστού φέτος του χρόνου η κατάσταση θα χειροτερέψει. Σύμφωνα με αυτό το ποσοστό η υπόθεση είναι σωστή.

10. Αυτοαξιολόγηση

Πιστεύω πως παρόλο που οι κοινωνικές έρευνες θεωρούνται πιο δύσκολες έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Η εργασία που διαβάσατε παραπάνω είναι αποτέλεσμα ωρών ψαξίματος σε βιβλία και site. Προσωπικά πιστεύω πως είναι μια αρκετά ενδιαφέρουσα εργασία που αξίζει να τη διαβάσεις. Περιέχει πολλά στοιχεία και λεπτομέρειες οι οποίες παρόλο που γνωρίζω ότι είναι πολλές τις θεωρώ πολύ ενδιαφέρουσες και προσπάθησα να τις διατυπώσω με τρόπο κατανοητό προς όλους. Η έρευνα που έκανα θεωρώ πως είχε επιτυχία όχι μόνο για την εργασία αλλά και για μένα διότι έμαθα πολλά καινούργια και ενδιαφέροντα πράγματα. Υπάρχουν κάποια λάθη στην εργασία αλλά πιστεύω πως η δομή της είναι σωστή όπως και τα συμπεράσματα. Δεν τήρησα πιστά το χρονοδιάγραμμα και θέλω να πιστεύω πως δεν υπάρχουν παραλήψεις.

11.Βιβλιογραφία

Site

- pathfinder news(έρευνα για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα)
- blogs@eliamep.gr(παγκόσμια οικονομική κρίση-οι αιτίες και η αντιμετώπισή της)
- madata.gr(τι σημαίνει πρακτικά για την Ελλάδα οικονομική κρίση)
- Σόλων σύνθεση(γενικά συμπεράσματα από την πορεία και τα χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης)
- in.gr(οικονομία)
- escapesfromathens.blogspot.com(τελικά έχουμε οικονομική κρίση η όχι)
- www.inout.gr(Κρίση οικονομική, κρίση πολιτικής, κρίση θεσμών)
- ΣΚΑΙ.gr(Η χειρότερη οικονομική κρίση)

Video

- money as dept (myspace videos)

Φωτογραφίες

- syriza-vyrona.pblogs.gr
- sites.google.com

ΤΕΛΟΣ